

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Бердянського державного
педагогічного університету
від 2.09.2021 р., протокол №01

Актуальні питання граматики російської мови

(назва освітнього компоненту)

ПРОГРАМА

обов'язкової навчальної дисципліни

підготовки _____ магістра
(назва ступеня вищої освіти)

спеціальності _____ 035 Філологія
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізації _____ 035.034 слов'янські мови та літератури (переклад включно),
(шифр і назва предметної спеціальності)

_____ перша – російська

освітньо-професійної програми _____ «Філологія»
(назва освітньо-професійної програми)

Бердянськ, 2021

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Розробники: Вікторія Зарва, професор кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства, доктор філологічних наук, професор.

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету 17.06.2021 р., протокол №10.

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Російська постмодерністська література» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Філологія» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти, галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.034 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – російська.

Предметом навчальної дисципліни є

Міждисциплінарні зв'язки:

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Російська постмодерністська література» є вивчення студентами особливостей російського постмодернізму в контексті літературного процесу другої половини ХХ століття на основі й у взаємозв'язках з процесами європейської естетичної думки, розгляд актуальних проблем і принципів дослідження новітньої російської літератури, засвоєння студентами ідейно-художньої самобутності найбільш яскравих письменників зазначеного періоду.

1.2. Основним завданням вивчення навчальної дисципліни «Російська постмодерністська література» є

- дати студентам систематизовані знання про основні закономірності виникнення російського літературного постмодернізму;
- розкрити тенденції розвитку літературного постмодернізму, його обумовленість соціокультурною ситуацією;
- формувати у студентів вміння орієнтуватися в складному термінологічному апараті, який використовується в постмодерністському дискурсі;
- розвивати естетичний смак, вдосконалювати вміння адекватно оцінювати художній текст;
- висловлювати свої думки з певної проблеми, актуальної для постмодерністської літератури, аргументувати власні судження, відстоювати їх у дискусії;
- детально познайомити студентів з художньою своєрідністю творчості письменників-постмодерністів, їхніми естетичними позиціями, індивідуальними стилями і найбільш значимими творами;
- розвивати вміння і навички літературознавчого аналізу творів постмодерністської поезії, прози, драматургії;

- вдосконалювати вміння студентів самостійно працювати з літературно-критичними матеріалами, словниками, енциклопедіями.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентностей та продемонструвати такі результати навчання:

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
<p>ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі лінгвістики і літературознавства в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.</p> <p>ЗК 1. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК 3. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК 7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК 8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p>ЗК 11. Здатність проведення досліджень на належному рівні.</p> <p>СК 2. Здатність осмислювати літературу як полісистему, розуміти еволюційних шлях розвитку вітчизняного і світового письменства.</p> <p>СК 5. Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій.</p> <p>СК 7. Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.</p> <p>СК 8. Усвідомлення ролі експресивних, емоційних, логічних засобів мови для досягнення запланованого прагматичного</p>	<p>ПР 1. Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного вдосконалення.</p> <p>ПР 2. Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.</p> <p>ПР 5. Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня.</p> <p>ПР 6. Застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації.</p> <p>ПР 8. Оцінювати історичні надбання та новітні досягнення літературознавства.</p> <p>ПР 9. Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації.</p> <p>ПР 10. Збирати й систематизувати мовні та літературні факти.</p> <p>ПР 12. Дотримуватися правил академічної доброчесності.</p>

результату.	<p>ПР 14. Створювати, аналізувати та редагувати тексти різних стилів та жанрів.</p> <p>ПР 15. Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу.</p> <p>ПР 16. Використовувати спеціалізовані концептуальні знання з обраної філологічної галузі для розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації чи суперечливих вимог.</p>
-------------	--

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС / 90 годин.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Литература последних десятилетий XX века: тенденции и перспективы

Тема 1. Новые представления о постмодернизме на рубеже XX- XXI веков

Многозначность термина «постмодернизм». Споры об истоках и времени возникновения постмодернизма. Культурное состояние эпохи постмодерна: менталитет постиндустриального общества, крушение «метаповествований» (Лиотар), эпистемологическое сомнение, фрагментарность сознания, влияние масс-медиа. Постмодернизм как теоретическая рефлексия в гуманитарных науках. Постструктурализм и деконструктивизм (работы Р. Варта, Ж. Деррида, М. Фуко).

Тема 2. Художественный язык литературного постмодернизма

Особенности поэтики: нелинейность сюжета, парадоксы времени, саморефлексия и комментарий, интертекстуальность, пастиш, раздробленность сознания героя, герой как пучок культурных ассоциаций, «смерть автора» (на материале произведений Д. Галковского, В. Пелевина, Л. Синявского, Саши Соколова, В. Сидура, Т. Толстой, М. Харитоновой, М. Шишкина и др.). На уровне содержания: неопределенность, культ неясностей, ошибок, пропусков, намеков, ситуация «лабиринта смыслов», «мерцание смыслов»; на уровне аксиологии: деканонизация, борьба с традиционными ценностными центрами (сакральное в культуре человек, этнос, Логос, авторский приоритет), размытость или разрушение оппозиций добро-зло, любовь-ненависть, смех-ужас, прекрасное-безобразное, жизнь-смерть.

Постмодернизм как философская «химера», антисистема, своего рода модернизированное манихейство (Л. Н. Гумилев); на уровне композиции: фрагментарность и принцип произвольного монтажа, сочетание несочетаемого, использование вещей не по назначению, несоразмерность, нарушение пропорций, дисгармоничность, произвольное оформление аморфности, торжество деконструктивистского принципа: разрушение и установление новых связей в хаосе; на уровне жанра, а) маргинальность как следствие разрушения традиционных жанров, создание форм «промежуточной словесности» (Л. Гинзбург) (литература, теория, философия, история, культурология, искусствоведение равно наличествуют в рамках одной жанрово-видовой модификации); жанровый

синкретизм; б) смешение высоких и низких жанров, что проявляется, с одной стороны, в беллетризации литературы, в отходе, декларированном отказе от назидательности, серьезности, добродетельности в сторону занимательности, авантюристичности, с другой – в жанровой диффузии; в) политекстуальность, интертекстуальность, насыщенность текста внетекстовыми аллюзиями, реминисценциями, наличие широкого культурологического контекста; на уровне человека, личности, героя, персонажа и автора: представление о человеке с точки зрения антропологического пессимизма, примат трагического над идеальным.

Торжество иррационального начала, имманентного сознания, апокалиптического мироощущения, эсхатологического мировоззрения; на уровне эстетики: подчеркнутая антиэстетичность, шок, эпатаж, вызов, брутальность, жестокость зрения, тяга к патологии, антинормативность, протест против классических форм прекрасного, традиционных представлений о гармоничности и соразмерности; на уровне художественных принципов и приемов: а) инверсия (принцип переворачивания, «перелицовывания»); б) ирония, утверждающая плюралистичность мира и человека; в) знаковый характер, отказ от мимесиса и изобразительного начала, разрушение знаковой системы как обозначения торжества хаоса в реальности; г) поверхностный характер, отсутствие психологической и символической глубины; д) игра как способ существования в реальности и искусстве, форма взаимодействия литературы и действительности, возможность сокрытия подлинных мыслей и чувств, разрушение пафоса.

Змістовий модуль 2. Генезис русского постмодернизма

Тема 3. Истоки русского литературного постмодернизма

Генезис постмодернизма в отечественной литературе второй половины XX в. Особенности русского постмодернизма. Время возникновения и социальные причины. Эстетические споры. Особенности поэтики: нелинейность сюжета, парадоксы времени, саморефлексия и комментарий, интертекстуальность, пастиш, раздробленность сознания героя, герой как пучок культурных ассоциаций, «смерть автора» (на материале произведений Д. Галковского, В. Пелевина, Л. Синявского, Саши Соколова, В. Сидура, Т. Толстой, М. Харитонова, М. Шишкина и др.).

«Латентный постмодернизм» в произведениях А. Битова («Пушкинский дом»), В. Ерофеева («Москва – Петушки»), С. Соколова («Школа для дураков»). Специфика отечественного постмодернизма (высокая степень политизации, игра с кодами русской классической литературы и социалистического реализма).

Тема 4. Национальные версии литературного постмодернизма.

Создание модели русской "версии" постмодернизма. Дискуссии в критике и литературоведении о критериях вычленения отдельных "вариантов стиля в национальных литературах, об изучении и обобщении основных представлений о специфике русского литературного постмодернизма; дополнение уже сложившихся представлений о его особенностях и новаторском характере.

Проблема изучения художественных возможностей постмодернизма в различных литературах, диалога постмодернизма с национальными культурными традициями, исследования существенных модификаций стиля в национальных культурных контекстах. Изучение "версий" стиля в национальных литературах, то есть исследование постмодернизма "по горизонтали" (обозначение Маньковской) оформилось как актуальное научное направление в 80-е годы и продолжает успешно развиваться и сейчас. Проблема исследования конкретных "версий" постмодернизма и возможное создание его типологии с учетом специфики национальных литератур.

Достаточная изученность "западноевропейской" и "американской" версий постмодернизма (в том числе и украинскими литературоведами – Д. Затонским, Т. Денисовой, М. Коваль и др.). Начало исследований по определению параметров иных версий. Недостаточная разработанность критериев вычленения национальных "версий". Влияние специфического социокультурного контекста и отражение в текстах

национальных особенностей литератур. Критерии вычленения национальных "версий" (И. Скоропанова): национальное своеобразие постмодернистского произведения определяют: язык (как первичная семиотическая система), использованный для создания языка литературного; доминирование в тексте деконструируемых цитации из данной национальной культуры; внимание к проблемам, особо важным для страны, которую представляет данная литература, или непосредственно к национальной проблематике, рассмотренной сквозь призму культурфилософии; национальный склад мышления, тип юмора, иронии и некоторые другие признаки более частного характера.

Расширение перечня параметров национальной "версии" за счет собственно литературных критериев, а именно : влияние сильной, авторитетной в данной литературе традиции (например, в русской литературе это реализм, сильную позицию сейчас занимают модернистские тексты "серебряного века"; в украинской – барокко и романтизм); учет специфики культуры, ее типа; "подключение" национальной литературы к постмодернистской парадигме; поэтика, отбор и сочетание определенных художественных принципов (например, в последовательном использовании приемов авангарда в русском постмодернизме), в результате чего формируется своеобразный художественный "код" национальной "версии"; должен проявлять себя и доминирующий тип героя (например, "новые субъективности" в западноевропейских и американской литературах, юродивый - в русской, а в украинской - образ рыцаря, поэта-путешественника, созданный с использованием традиций украинского барокко). Один из критериев вычленения "версии" — художественная модель мира, сочетающая постмодернистский комплекс представлений с константами национальной культуры.

Змістовий модуль 3. Проблема типологии, етапы розвитку російського літературного постмодернізму

Тема 5. Типологічні ряди національних версій постмодернізму.

Вычленение типологических рядов как продолжение изучения конкретных «версий» или «вариантов» стиля в отдельных ли тратурах. Оформление такого направления исследований в 90-м годы. Постановка проблемы типологических схождений между русской и иными «версиями» постмодернізму в контексте выдвинутых литературоведами гипотез о возможных типологических рядах.

1) Русский постмодернізм как одна из версий в типологическом ряду с западноевропейским и американским, с особенностями данной «версии» стиля (И. Скоропанова, М. Эпштейн, Б. Гройс и др.). 2) Русский постмодернізм как «версия», оформившаяся позже американской и западноевропейской, так называемый «маргинальный» типологический ряд (М. Липовецкий).

3) Исследование типологических схождений «центральноевропейской» и «русской» версий (Г.М. Сиваченко, О. Веретюк).

Тема 6. Этапы развития русского постмодернізму.

Отсутствие единой четкой периодизации русского литературного постмодернізму. Сходство позиций исследователей о наличии отдельных циклов бытования русского литературного постмодернізму. Модель развития литературного направления: начало русского литературного постмодернізму - 60-е годы; отдельный этап - 80-е (именно в это время постмодернізм вышел из андеграунда и переместился в центр литературного процесса, обрел популярность, стал объектом критических дискуссий); 90-е годы как самостоятельный период развития русского постмодернізму, который в это время существенно меняет свое обличье.

Оценки состояния постмодернізму в последнее десятилетие XX века. С одной стороны, декларируется плодотворность данного типа художественного мышления, утверждаются его перспективы (И. Скоропанова): полная «победа» нового литературного направления, после которой прогнозируется спокойное развитие (вводится рабочее обозначение такого периода как «постпостмодерной фазы», В. Курицын. С другой стороны, обосновывается радикально противоположная точка зрения: постмодернізм вошел в фазу кризиса, причем

кризис этот носит масштабный характер и проявляется во всех литературах (М. Липовецкий, С. Рейнгольд,

Н. Иванова, А. Латынина, К. Степанян и др.). Возможности стиля в данной фазе также оцениваются неоднозначно (их исчерпанность, преддверие новых открытий с учетом приобретенного и критически осмысленного опыта).

Змістовий модуль 4. Особенности русского постмодернизма.

Тема 7. Специфика русской «версии» постмодернизма.

Художественная идеология соц-арта/концептуализма в отечественной литературе 1970-1980-х годов. Особенности формирования (влияние живописи), перформативность, роль авторской маски, рефлексия невозможности личностного высказывания (Д.А. Пригов, Т. Кибиров).

Эстетика необарокко, типологические характеристики явления (проза Т. Толстой).

Тема 8. Жанровые модификации русского постмодернистского романа.

Среди вершинных произведений западного и русского постмодернизма - прежде всего романы. Именно они представляют «постмодернистскую классику». Знаковые фигуры стиля романисты: В. Набоков, У.Эко, М. Павич, П. Зюскинд, Д.Барнс, Ц. Барт, Т. Пинчон, Вен. Трофеев, А. Битов, А. Синявский и др.

Особенности постмодернистского романа: 1) изображение неустойчивой кризисной картины мира (что связано с общим контекстом: с крушением рационально-позитивистского взгляда на мир на рубеже XIX-XX столетий и первой половине XX века, а затем уже и деконструкцией модернистских "проектов" во второй половине столетия); 2) сложные соотношения реальности, вымысла, а затем и специфически понимаемого текста, что отразилось в стилевых системах и модификациях романа; 3) трагический, серьезный пафос модернистского романа как бы размывается, серьезность замещается игровым началом. 4) повышенная субъективность; 5) мифоцентричность. 6) (стремление к синтетичности (появилось и обозначение «синтетический» роман)

Змістовий модуль 5. Русский постмодернизм конца 80-90-х годов.

Тема 9. Драматургия постмодернизма

Жанрово-тематический диапазон драматургии Л. Петрушевской. Комедийно-абсурдистский мир и приемы его создания в пьесе Л.Петрушевской "Мужская зона". Обобщающее культурологическое значение метафоры «зона». Деконструкция классических текстов (Шекспир, Пушкин) и реальных исторических лиц в ньюсе. «Школа с театральным уклоном» Д Липскерова, «Чайка» Б.Лкунипа). Структурные особенности постмодернистской драмы. Значение «вторичности» действия и героев. Деконструкция и «шизоанализ» в постмодернистской драме.

Тема 10. Постмодернистская поэзия 80-90-х гг.

Традиции и новаторство, самобытность стиливой манеры, основные жанры (Т.Кибиров, И.Жданов, А.Еременко, В.Кривулин). Поэзия концептуалистов как эстетическое течение в русском постмодернизме II половины 70-90-х гг. (Лев Рубинштейн, Нина Кскренко, Виктор Кривулин). Жанр центона в поэзии Александра Ерёменко.

Змістовий модуль 6. «Поздний» литературный постмодернизм.

Тема 11. Проблемы исследования «позднего» литературного постмодернизма.

Постепенный возврат к реалистическим средствам изображения. «Новый реализм» с высоким коэффициентом жанрового поиска и стилистического напряжения. Распад литературной территории, стимулированный её деидеологизацией.

Конец 90-х годов - «саморазрушение постмодернистской поэтики и эстетики с ее аксиомами о том, что: 1) реальность - есть всего лишь совокупность симулякров; 2) гуманизм себя не только исчерпал, но и скомпрометировал; 3) «читатель» исчез». По преимуществу постмодернисты используют уже найденные и опробованные механизмы построения текстов. Поэтому современную литературную ситуацию невозможно назвать торжеством постмодернизма, как это было в первой половине 90-х годов. Многие ведущие критики такие, как М. Эпштейн, М. Липовецкий, Н. Иванова, В. Новиков и др.,

пишут о том, что в современной ситуации ведется поиск новых путей развития литературы.

Тема 12. Проза В. Пелевина.

Жанрово-тематическое и стилевое своеобразие прозы В. Пелевина: особенности преломления концепции постгуманизма, "конца истории" в романе "Чапаев и Пустота"; герой времени в романе «Generation П»; модели героя в повести «ОМОН РА». «ОМОН РА» противопоставление чувства свободы героя, возникающее в полёте, государственной несвободе, существующей на земле

«Чапаев и Пустота» – первая в мировой культуре попытка отразить художественными средствами древний монгольский миф о Вечном Невозвращении).

«Generation «П» роман о поколении Пепси, это произведение о превращении интеллектуального пространства человеческой жизни в пространство современных информационных технологий. Это роман о манипуляции массовым сознанием при помощи самых примитивных и одновременно изощренных способов. И более того, это роман – о том, что реальной жизни нет, есть пустота, которая прикрыта иллюзорным моделированием жизни. Средства массовой информации – главный организатор и участник в этом создании симулякров (копии без оригинала).

«Жить насекомых» метафорический смысл повести. Виртуальный мир в повести «Принц Госплана» и романе «Д11П». Для прозы В. Пелевина характерен интерес к изменённым состояниям сознания (транс, галлюцинации, иллюзии, фантазии) и вызывающим их факторам (психоделики, компьютерные игры, высокие информационные технологии). Автор создаёт виртуальные реальности: полёт к Луне («ОМОН РА»), шаманское камлание в подмосковном лесу («Бубен верхнего мира»), жизнь после смерти («Вести из Непала»). Персонажи текстов люди, животные («Ника»), неодушевлённые предметы («Жизнь и приключения сарая №12»), духи («Generation «П»»), виртуальные существа («Принц из Госплана»). Автор проявляет заметный интерес к жанровым стилизациям: «страшилка» («Синий фонарь»), хроника («Чапаев и Пустота»), рецензия («Реконструктор»), научная статья («Мардонги»), соц-артовская пародия («День Бульдозериста»). В прозе Пелевина размыты временные и пространственные рамки действия, это проза маргинальных состояний, «проза границ».

Тема 13. Проза В. Сорокина.

Владимир Сорокин как представитель к московской концептуальной школы практиковавшей соц-арт направление, специализировавшееся на деконструировании текстов социалистического реализма, тоталитарного дискурса во всех его проявлениях

Два периода в творчестве В. Сорокина: период соц-арта (ранние сборники рассказов «Первый субботник», повесть «Месяц в Дахау», романы «Норма», «Тридцатая любовь Марины»), посвященные деконструированию социалистического реализма и период, в котором Сорокин деконструирует не социалистический реализм, а литературу вообще, т. е. литературный дискурс, понимаемый как тоталитарный (романы «Сердца четырех», «Роман», «Голубое сало», сборник рассказов «Владимир Сорокин»),

Две главные составляющие в произведениях Сорокина: романтическая и формальная (М. Рыклин). «Антикультурная позиция Сорокина

В. Сорокин о тексте и дискурсе. Особенности построения текста у Сорокина (традиционное, усредненное до неразличимости повествование, которое доходит до предела) Проза Сорокина как «пустой дискурс»: все страницы, посвященные «поиужению в контекст» (термин московской концептуальной школы), так же есть «пустое место» – ничего не значащий дискурс, который, разрушаясь, просто приходит в свое изначальное состояние

Тема 14. Русский литературный постмодернизм 90-х - 2000-х годов и массовая литература.

Дискуссии о постмодернизме в современной критике и литературоведении (1990-2000-е гг.), полярность оценок этого явления. Постмодернизм и пост-соц в прозе 2000-х гг.

3. Рекомендована література

Базова

1. Бабенко Н. Г. Язык и поэтика русской прозы в эпоху постмодерна. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. 304 с.
2. Бычкова О. А. Русская постмодернистская литература : проблема симулякра. Чебоксары: Чуваш. гос. пед. ун-т, 2008. 145 с.
3. Костромицкий Р. Тенденции «позднего постмодернизма» в творчестве Виктора Пелевина: монография. Бердянск: БГПУ, 2013. 181 с.
4. Мережинская А. Ю. Русская постмодернистская литература: учебник. К.: Издательско-полиграфич. центр «Киевский университет», 2007. 335 с.
5. Скоропанова И. С. Русская постмодернистская литература: учеб. пособие для студентов филол. фак. вузов. 6-е изд. М.: Флинта: Наука, 2007. 608 с.

Додаткова

1. Александров В. Е. Набоков В. и потусторонность: метафизика, этика, эстетика; под. ред. Б. В. Аверина. СПб.: Алетейя, 1999. 320с.
2. Андреев Л. Художественный синтез и постмодернизм. *Вопросы литературы*. 2001. январь-февраль. С. 3–39.
3. Бегун Б. Феномен постмодернизма. *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*. 2002. №3. С. 3–8.
4. Бедзир Н. П. Русская постмодернистская проза в восточно- и западнославянском литературном контексте. Монография. Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2007. 472 с.
5. Богданова О. В. Постмодернизм в контексте современной русской литературы : 60–90-е годы XX века – начало XXI века. СПб.: СПб. ун-т, 2004. 716 с.
6. Богданова О. А. Русская проза конца XX – начала XXI века. Основные тенденции: учебное пособие для студентов-филологов. СПб.: Петрополис, 2013. 204 с.
7. Генис А. В. Пелевин: границы и метаморфозы. *Знамя*. 1995. №12. С. 210–214.
8. Ермолин Е. Варварская мера: В. Пелевин как знак и знамение. *Континент*. 1999. №3. С. 328–345.
9. Затонский В. Д. Модернизм и постмодернизм: Мысли об извечном коловращении изящных и неизящных искусств. Харьков: Фолио; М.: ООО «Издательство АСТ», 2000. 256 с.
10. Ильин И. Постмодернизм от истоков до конца столетия: эволюция научного мифа. М.: Интрада, 1998. 256 с.
11. Ильин И. П. Постмодернизм. Словарь терминов. М.: ИНИОН РАН (отдел литературоведения) – INTRADA, 2001. 349 с.
12. Калашникова О. Л. Мифы В. Маканина и культура постмодернизма. *Русский язык и литература в школах Украины*. 2002. №3. С. 2–5.
13. Ковбасенко Ю. Література постмодернізму: по той бік різних боків. *Зарубіжна література в навчальних закладах*. 2002. №5. С. 2–12.
14. Козуб Г. Постмодернизм как явление современной культуры. *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*. 2002. №4. С. 48–49.
15. Курицын В. Н. Постмодернизм: новая первобытная культура. *Новый мир*. 1992. №2. С. 225–232.
16. Курицын В. Русский литературный постмодернизм. М.: ОГИ, 2001. 288 с.
17. Липовецкий М. Изживание смерти (специфика русского постмодернизма). *Знамя*. 1995. №7. С. 194–205.
18. Лихина Н. Е. Актуальные проблемы современной русской литературы: Постмодернизм: учеб. пособие. Калининград: Калинингр. ун-т, 1997. 59 с.
<http://docplayer.ru/33204482-N-e-lihina-aktualnye-problemy-sovremennoy-russkoy-literatury-postmodernizm.html>
19. Малишевская Н. А. Игровые практики в дискурсе постмодерна: монография. Ростов н/Д., 2007. 245 с.

20. Мережинская А. Ю. Русский литературный постмодернизм : Художественная специфика. Динамика развития. Актуальные проблемы изучения: учебное пособие. К.: Логос, 2004. 234 с.
21. Нефагина Г. Постмодернизм. Нефагина Г. Л. Русская проза второй половины 80-х – начала 90-х годов. Минск, 1998. С. 151–164.
22. Нефагина Г. Л. Русская проза конца XX века: учебное пособие для студентов вузов. 2-е изд. М.: Флинта, 2005. 320 с.
23. Пестерев В. А. Постмодернизм и поэтика: Историко-литературный и теоретический аспекты: учебно-метод. пособие. Волгоград, 2001. 37 с.
24. Прохорова Т. Г. Постмодернизм в русской прозе: учебное пособие. Казань: Казан. гос. ун-т, 2005. 96 с. <http://old.kpfu.ru/f10/publications/2005/P6.pdf>
25. Роговер Е. С. Русская литература XX века: учебное пособие. 2-е изд., доп. и перераб. М.: Форум; СПб.: САГА, 2008. 496 с. // <http://znanium.com/bookread.php?book=151754>
26. Русская литература 70–90-х годов XX в. (Писатели-постмодернисты): в 3 ч. СПб.: СПбГУ, 2000. Ч. 1. 96 с., Ч. 2. 96 с., Ч. 3. 68 с.
27. Усовская Э. А. Постмодернизм: учебное пос. Минск: Тетра-Системс, 2006. 256 с.
28. Харт Кевин. *Постмодернизм*; пер. с англ. К. Ткаченко. М.: ФАИР-ПРЕСС, 2006. 272 с.
29. Эпштейн М. Н. Постмодерн в русской литературе: учебное пособие для вузов. М.: Высшая школа, 2005. 495 с.

4. Методи навчання:

1) За джерелами передачі й характером сприйняття інформації :
Словесні, наочні, практичні.

1.1. Словесні: пояснення, розповідь, лекція, бесіда (вступна, бесіда-повідомлення, бесіда-повторення, репродуктивна, евристична, катехізисна).

1.2. Наочні: ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження.

1.3. Практичні: вправи, лабораторні роботи, практичні роботи, графічні роботи, дослідні роботи.

2) За основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання: методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування отриманих знань, умінь і навичок.

3) За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові, дослідницькі.

4) Методи стимулювання навчальної діяльності:

4.1. метод навчальної дискусії – суперечка, обговорення будь-якого питання навчального матеріалу;

4.2. метод пізнавальних ігор – моделювання життєвих ситуацій, що викликають інтерес до навчальних предметів;

4.3. метод створення ситуації інтересу в процесі викладання навчального матеріалу – використання пригод, гумористичних уривків;

4.4. метод створення ситуації новизни навчального матеріалу;

4.5. метод опори на життєвий досвід здобувачів.

5) Методи контролю і самоконтролю у навчанні:

5.1. метод усного контролю: основне запитання, додаткові, допоміжні; запитання у вигляді проблеми; індивідуальне, фронтальне опитування і комбіноване;

5.2. метод письмового контролю;

- 5.3. метод тестового контролю;
- 5.4. метод графічного контролю;
- 5.5. метод програмованого контролю.

6) **Бінарні методи:**

Методи викладання: інформаційно-повідомляючий; пояснювальний; інструктивно-практичний; пояснювально-спонукаючий; пояснювальний.

Методи навчання: виконавчий; репродуктивний (відтворюючий); продуктивно-практичний; частково-пошуковий; пошуковий.

- 7) Сторітеллінг.
- 8) Бриколаж
- 9) Скрайбінг
- 10) Гейміфікація
- 11) Дебрифінг
- 12) Фактчекінг
- 13) Трайнінг
- 14) Сінквей

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

6. Система оцінювання.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
78-89	добре		B (добре)
65-77			C (добре)
58-64	задовільно		D (задовільно)
50-57			E (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни